

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประมวลสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง (Social Mapping) รวบรวมฐานข้อมูล บทคัดย่อ งานวิจัยและงานพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่างตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 จนถึงปัจจุบัน และศึกษานโยบายและมาตรการในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือตอนล่าง (แผน 9 และแผน 10) ดำเนินการวิจัยในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตาก สุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร และ เพชรบูรณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลตามประเภทของข้อมูล ดังนี้ ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมจากเอกสารและฐานข้อมูลออนไลน์ ส่วนข้อมูลปฐมภูมิเก็บจากการลงพื้นที่ การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถามและการจัดเวที วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์สาระและนำเสนอในรูปแบบของตาราง

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ในเขตภาคเหนือตอนล่างมีชุมชน 26 ชุมชน ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์น่าสนใจมากมาย ที่สามารถนำมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม แยกเป็นจังหวัดตาก 4 ชุมชน สุโขทัย 4 ชุมชน พิษณุโลก 6 ชุมชน กำแพงเพชร 3 ชุมชน พิจิตร 2 ชุมชน และ เพชรบูรณ์ 7 ชุมชน และเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 มิติ (ทรัพยากร การท่องเที่ยว องค์กรชุมชน การบริหารจัดการและการเรียนรู้) พบว่า ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวโดยมีองค์ประกอบครบ 4 มิติ มี 9 ชุมชน จัดการท่องเที่ยวโดยมีองค์ประกอบ 3 มิติ มี 7 ชุมชน จัดการท่องเที่ยวโดยมีองค์ประกอบ 2 มิติ มี 2 ชุมชน และจัดการท่องเที่ยวโดยมีองค์ประกอบ 1 มิติ มี 8 ชุมชน ส่วนผลการสืบค้นและรวบรวมฐานข้อมูลงานวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา พบว่า มีงานวิจัยจำนวน 22 เรื่อง จัดกลุ่มได้ 4 ประเด็น คือ 1) การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 9 เรื่อง 2) พฤติกรรมการท่องเที่ยว มี 7 เรื่อง 3) การส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยว มี 4 เรื่อง และ 4) ผลกระทบของการท่องเที่ยว มี 1 เรื่อง สำหรับการศึกษานโยบายและมาตรการในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า องค์กรบริหารส่วนจังหวัดและองค์กรบริหารส่วนตำบลมีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาสามปีจำแนกตามโครงการได้ 4 ประเภทคือ 1) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 2) โครงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 3) โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว และ 4) โครงการประชาสัมพันธ์ ในภาพรวมแล้ว ข้อเท็จจริงที่พบมากและเป็นประเด็นสำคัญก็คือ ทั้งชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการคิดและพัฒนาแบบแยกส่วน และ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร้ทิศทาง ผ่านการกระตุ้นเศรษฐกิจจากภาครัฐ ส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกทำลายไปอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์

Abstract

A STUDY OF THE KNOWLEDGE, STATUS AND SITUATION OF COMMUNITY- BASED TOURISM IN LOWER NORTHERN AREA

The purposes of this study were to examine the community-based tourism situation in lower northern area, to investigate the research reports and developed projects concerning community based tourism in lower northern area from 1997 till 2007 and to study a policy and strategies for tourism development in lower northern area. The study was conducted in 6 provinces of lower northern area: Tak, Sukothai, Phitsanulok, Kampaengpet, Pichit and Petchabun. The secondary data were collected through the documents and online data base while the primary data were collected by visiting community, interviewing, using a questionnaire and organizing meetings. The data were analyzed by utilizing content analysis and presented by using tables.

The results of the study revealed that there were many unique and interesting tourism resources in 26 communities of lower northern area ; 4 communities in Tak, as well as in Sukothai, 6 communities in Phitsanulok, 3 communities in Kampaengpet, 2 communities in Pichit and 7 communities in Petchabun. According to the 4 factors: tourism resources, community organization, management and learning of community based tourism management, it was found that there were 9 communities with 4 factors, 7 communities with 3 factors, 2 communities with 2 factor and 8 communities with 1 factor in tourism management. The results of the investigating of research reports and the data base showed that there were 22 pieces of research which can be grouped into 4 points : 9 in tourism management by participation, 7 in tourism behavior, 4 in tourism promotion and development and 1 in tourism impact. As for the result of the policy and strategies for tourism development, it was found that in three-year developing plan of the province and sub-district administration organizations, there were guidelines for tourism promotion which can be grouped into 4 kinds of projects: landscape improvement and tourist attraction development, tourism personnel development, tourism promotion and tourism public relations. In general, the fact and important point found the most was that both the communities and concerned authorities lacked of knowledge and understanding about the community-based tourism which caused separating ideas and development. Developing tourist attractions with no direction through the economic stimulation of the public sectors caused tourist attractions to be destroyed unwittingly.